

BEMINE konsortion vaikuttavuustarina

Strategisempaa yhteistyötä

Yhteiskehittämisellä yhteisiin ratkaisuihin

BEMINE-hankkeen tavoitteena on parantaa kaupunkiseutujen suunnitteluun ja kehittämiseen osallistuvien toimijoiden välistä vuorovaikutusta tavoitteena kestävä kaupunkiseututasoinen yhdyskuntarakenne. Yhteiskehittelyn avulla laajennetaan toimijoiden ymmärrystä kaupunkiseutujen strategisen kehittämisen, kestäväan yhdyskuntarakenteen ja kestävien kaupunkijärjestelmien sekä kaupungistumisen dynamiikan välisistä sidoksista sekä kehitetään toimijoiden kanssa menetelmiä, joiden avulla kaupunkikehityksen irralliset polkuriippuvuudet ja kehityskulut nähdään osana yhteistä kokonaiskuvaa. Tämä tarkoittaa strategisempaa yhteistyötä ja syvempää vuorovaikutusta niin valtion, kaupunkiseutujen ja kuntien välillä kuin kullakin hallinnon tasolla eri hallinnonaloja integroiden. Vaikuttavuustavoite liittyy erityisesti strategisen tutkimuksen neuvoston pääkysymykseen kestäväan kaupungistumisen edistämisestä (B).

Perinteisesti tutkijat ovat ensin tutkineet ja sen jälkeen jakaneet tutkimustietoa oleellisille sidosryhmille esimerkiksi raporteilla, julkaisuilla, seminaari- ja workshop-alustuksilla ja tiedotteilla. Tiedon vastaanottajat ja hyödyntäjät on samalla pidetty erillisinä tiedon tuottajista, ja kohtaamiset tiedon tuottajien ja käyttäjien välillä ovat tapahtuneet vasta tiedon “kaatotilanteissa” eli valmiiden tutkimustulosten julkistamisen yhteydessä. BEMINE-hankkeessa murretaan myös tämä asetelma: Tiedon hyödyntäjät osallistuvat tutkimushankkeen prosesseihin aktiivisesti koko sen ajan esimerkiksi määrittelemällä olennaisia tutkimuskysymyksiä ja tietotarpeita, sekä refleктоimalla hankkeessa saatuja tuloksia ja toimintatapoja jo hankkeen aikana. Tutkimustieto ja käytännön kokemukset ja tietämys kietoutuvat siten jatkuvasti toisiinsa, ja lopputuloksena on enemmän kuin näiden summa. Tätä toimintatapaa kutsutaan yhteiskehittämiseksi (*co-creation*). Yhteiskehittämismenetelmillä luodaan yhteinen käsitys ongelmista ja ratkaisumahdollisuuksista, sitoutetaan toimijat ongelmien ratkaisemiseen ja tuotetaan yhteisesti jaettavaa ymmärrystä siitä mihin ollaan menossa ja millaisia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan.

BEMINE-hankkeen yhteiskehittämismenetelmillä luodaan samalla MALPE-suunnittelussa mukana oleville julkishallinnon toimijoille lisää keskinäisen vuorovaikutuksen edellytyksiä jo hankkeen aikana. Se on erityisen tärkeää sektoreilla, jossa yhteistyön käytännön toteutukseen ei ole olemassa yleispäteviä malleja. Kaupunkiseutujen kokonaisvaltaisen strategisen suunnittelun ja kehittämisen haasteet eivät ole ratkaistavissa vain tuomalla maankäytön, asumisen, liikenteen, palveluiden ja elinkeinojen kehittämisen vaikuttajatahot saman pöydän ääreen. Asiantuntijoiden ja päättäjien kanssa tehtävä pitkäaikainen yhteiskehittäminen sen sijaan syventää ymmärrystä kokonaisvaltaisen kehittämisen välineistöstä ja tarpeista.

Koska kaupunkiseutujen kehittämiseen osallistuu monia toimijoita, joilla on eri intressit, kieli sekä toimintakulttuuri ja -logiikka, yhteistyö on lähtökohtaisesti haastavaa. Siksi yhteistyön suunnitteluun tarvitaan laajan sidosryhmäjoukon osallistumista. Vuorovaikutustyön aluksi tunnistettiin MALPE-suunnittelun keskeisiksi sidosryhmätahoiksi lukuisa joukko suomalaisia ministeriöitä (ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö), virastoja (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, Liikennevirasto, Asumisen rahoitus- ja

kehittämiskeskus) sekä kuntia ja seutuja (esim. MAL(PE)-sopimuksia valtion kanssa solmineet suuret kaupunkiseudut, sekä Jyväskylä, Lahti, Kotkan-Haminan seutu, Joensuun ja Salon kaupungit) sekä kuntia valtakunnallisesti edustava Suomen kuntaliitto. Keskeinen yhteistyötaho ja tutkimushankkeen käytännön partneri, joka osallistuu myös kaikkiin tutkimuspartnereiden välisiin tapaamisiin on kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyötä koordinoiva MAL-verkosto (16 kaupunkiseutua).

Tavoitteena kaupunkiseutujen suunnittelun ja sektorien välisen yhteistyön syventäminen

BEMINE-hankkeessa tutkimusta tehdään laajassa yhteistyössä kaupunkien, kaupunkiseutujen, MALPE-suunnittelijoiden, ministeriöiden ja muiden valtion laitosten sekä yksityissektorin ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. *Institutionaalisten yhteyksien luominen MALPE-sektorien välille ja sektorirajoja ylittäen sekä niitä häivyttäen on keskeinen tavoitteemme. Tämän lisäksi ja rinnalla kyse on käytännössä myös henkilötasolla luoduista yhteyksistä: hankkeen tavoitteena on tuoda yhteen keskeiset kaupunkiseutujen suunnitteluun tarvittavat toimijat rakentamaan yhteisymmärrystä suunnittelun tavoitteista ja visioista.* Nämä toimijat eivät välttämättä ole pelkästään niitä, jotka nyt tekevät MALPE-suunnittelua, joten yhteistyön laajentamiseen ja ennakkoluulotomiin avauksiin tarvitaan tilaa. Tavoitteen saavuttamiseksi hankkeessa luodaan vuorovaikutuksen välineitä ja toimintatapoja, jotka syventävät ja parantavat MALPE-suunnittelun yhteistoimintaa sekä auttavat hahmottamaan kaupunkiseutujen tulevaisuudenkuvia. Konkreettisesti tämä tapahtuu säännöllisillä kaikille avoimilla Urban Foorumeilla, jotka kokoavat yhteen laajan joukon MALPE-suunnittelun asioiden parissa työskenteleviä toimijoita, sekä kansalaisaktiiveita. Kansalaisten osallistumista hankkeeseen vahvistetaan tuomalla kaupunkiseutujen kehittämiskysymyksiä julkiseen keskusteluun hyödyntämällä laajoja yleisöjä tavoittavia, interaktiivisia viestintävälineitä.

Yhteiskehittelyn lähtökohtana ovat seuraavat vuorovaikutuksen tasot:

<p style="text-align: center;">Osallistuminen</p> <p><i>Säännöllinen vuorovaikutus, jotta varmistetaan tutkimuksen relevanssi ja tietoisuus sidosryhmien meneillään olevista prosesseista. Tutkimuksen ja lopputuotteiden yhteissuunnittelu ja -tuottaminen.</i></p>	<p style="text-align: center;">Yhteistyö</p> <p><i>Yhteistyökumppanit, jotka osallistuvat tarvittaessa tutkimuksen osien toteuttamiseen ja sisällöntuotantoon sekä tutkimuksen vuorovaikutuksen ja viestinnän toteuttamiseen.</i></p>
<p style="text-align: center;">Tiedotus</p> <p><i>Säännöllinen tiedotus projektin etenemisestä ja tutkimuksen ajankohtaisesta sisällöstä ja tuloksista. Verkkoviestintä, sosiaalinen media.</i></p>	<p style="text-align: center;">Konsultointi</p> <p><i>Täsmennetty vuorovaikutus tutkimuksen tietyissä vaiheissa: Näkemykset rajattuihin erityiskysymyksiin, verkostot ja kontaktit, aineistot.</i></p>

Vaikutukset kattavia: käytännöistä yhteistyön kulttuureihin

Yhteistyö MALPE-toimijoiden kanssa edistää tutkijoiden ymmärrystä käytännön tason ongelmista ja samalla liittää heidät osaksi kehittämistyötä, jolla pyritään tulevaisuuteen luotaaviin käytännöllisiin ratkaisuihin ja toimintamalleihin. Tätä kautta tutkimustieto jalostuu ja sen osu-matarkkuus paranee, kun tulokset palvelevat paremmin tiedon käyttäjiä eli suunnittelijoita ja päätöksentekijöitä. Integroivasta MALPE-suunnittelusta tehdään entistä konkreettisempaa ja muodoiltaan selkeämpää: BEMINEssä kehitetään yhdenmukaisia, mutta paikallisesti joustavia

sektorien välisen yhteistyön toimintamalleja kuntien ja kaupunkiseutujen käyttöön. Uusien yhteistyön mallien avulla eri toimijat saavat äänensä kuuluviksi ja MALPE-prosesseihin osallistuvien joukko laajenee.

BEMINE edistää strategisempaa yhteistyötä seuraavin keinoin:

- BEMINE luo pragmaattisia työkaluja ja keinoja vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön eri kuntien välille sekä eri hallinnon sektoreiden välille kunta- ja valtiotasolla. Tämä työ on aloitettu Urban Forum 2:ssa, jossa käytännön sidosryhmien kanssa mallinnettiin MALPE-tökaluja. Tilaisuuteen osallistui noin 100 käytännön toimijaa ja tutkijaa. Skenaariotyökalujen kehitys on aloitettu keräämällä erilaisia näkökulmia niiden hyödyttävyydestä tutkijoilta ja sidosryhmiltä. Näkökulmista on keskusteltu useissa eri yhteyksissä, kuten Finnish Consulting Groupin ja Tekniikka & Talous innovaatiomedian järjestämissä täydennyskoulutustilaisuuksissa, Imatran kaupungin yleiskaavaan 2040 liittyvissä tilaisuuksissa sekä Lahden strategisen maankäyttö- ja liikennesuunnitelman 2025 laatimiseen liittyen. Näin BEMINE vaikuttaa suunnitteluprosessien parantamiseen visioivan skenaariotyön avulla, vaikka vaikuttavuuden tuloksia ei voi vielä mitata.
- BEMINE luo kehittämismyönteistä toimintakulttuuria co-creationin keinoin (ks. myös vaikuttavuustarina ”Viisaampaa kaupungistumista.”) Tätä tehdään yhteiskehittämistilaisuuksissa, joissa tutkijat ja käytännön tekijät ovat luoneet yhteistä tilannekuvaavaa kaupunkiseutujen ongelmista, tavoitteista ja niiden vaatimista muutoksista. Esimerkiksi BEMINE-konsortio on sopinut Kotka-Haminan kaupunkiseudun kanssa seudun strategisen yleiskaavan yhteiskehittämisestä.

Onnistuneen vuorovaikutuksen ydin on hyvin suunnitellut ja fasilitoidut vuorovaikutustilanteet, joissa tutkijat ja sidosryhmän edustajat työskentelevät yhdessä. Näiden tilaisuuksien hyödyllisyyttä ja merkittävyyttä arvioidaan välittömästi tapahtumien jälkeen osallistujille lähetettävän palautekyselyn avulla. Pääsääntöisesti BEMINE-hankkeen tilaisuuksiin ollaan oltu tyytyväisiä ja osallistujamäärä kasvoi ensimmäisestä Urban Forumista toiseen, mikä osaltaan kertoo niiden onnistumisesta.

Tärkeä tekijä yhteiskehittämisen onnistumisessa on myös se, miten tutkimustuloksista viestitään. Tutkijoita tuetaan muokkaamaan tutkimustietoaan esimerkiksi blogimuotoon. Bemine.fi -alustalla julkaistavat blogit ovatkin keränneet runsaasti lukijoita, parhaimmillaan yli 1000 lukijaa/kirjoitus.

BEMINE haluaa synnyttää avoimempaa keskustelua kestävästä kaupunkiseudusta ja nostaa samalla seudullinen yhteistyö enemmän julkiseen keskusteluun. Tätä tehdään esimerkiksi erilaisissa sosiaalisen median kanavissa, joissa hankkeen tutkijat osallistuvat keskusteluun, kuten Facebook-ryhmissä (erityisesti erilaiset kaupunkisuunnitteluun liittyvät Facebook-ryhmät, kuten Kaupunkiaktivismi, Kaupunkisuunnittelufoorumi, Kaupunkitutkijat, Yhdessä parempaa kaupunkia ja niin edelleen). Myös Twitterissä on herätetty hankkeen tiimoilta vilkasta keskustelua, jota on syytä jatkaa. Mediyhteistyön tehostaminen on määritelty keskeiseksi asiaksi.

MALPE - osista kokonaiskuvaan

Monilla kaupunkiseuduilla MALPE-suunnitteluun on muodostunut keskustelun areenoja ja seututason vapaaehtoisia suunnittelurakenteita. Taustatutkimukset (edeltävät tutkimukset konsortion piirissä) sekä hankkeen ensimmäiset Urban Forumit elokuussa 2016 ja maalisis-

kuussa 2017 osoittivat kuitenkin sen, että asiaan vihkiytyneiden asiantuntijoiden lisäksi MALPE-tematiikka on jäänyt kaupunkiseutujen toimijoille vieraaksi, samoin elinkeinoelämälle ja eritoten kansalaisyhteiskunnan edustajille. Tämä on myös keskeinen haaste vuorovaikutuksen kohdentamiselle ja oikea-aikaisuudelle. Näiden tulosten pohjalta koko konsortiotasolla toteutettiin maaliskuussa 2017 kaupunkiseuduille kohdennettu kysely, jossa kartoitettiin paitsi MALPE-suunnittelun tietotarpeita, myös käsitystä siitä kuinka hyvin toimijat ovat esimerkiksi tietoisia MALPE-toiminnasta ja erityisesti kuntien ja valtion välillä solmittavista MAL- tai Kasvusopimuksista. Tuloksia analysoidaan parhaillaan.

Molempien Urban Foorumeiden jälkiarviot korostavat MALPE-integraation tärkeyttä ja sitä, että pelkkä tekninen yhteensovittaminen ei riitä, vaan toimijoiden yhteinen ymmärrys integroinnin päämääristä, keinoista ja vaikutuksista on keskeinen onnistumisen edellytys. BEMINE-hankkeella nähdään olevan konkreettisia mahdollisuuksia vaikuttaa MALPE-prosessien ymmärrykseen ja käytäntöihin, mutta samalla foorumeissa on korostettu yhteisen oppimisen pitkäjänteisyyttä: usein yhteistyötä tehdään jopa vuosikymmeniä ennen kuin kulttuuriset ja esim. luottamukseen, mandaatteihin ja legitimitettiin liittyvät kysymykset tulevat yhteisesti ratkaistuksi. Näin ollen hankkeen lyhyt aikajänne asettaa erityisiä haasteita yhteiskehittämistyön vaikuttavuudelle. Samalla kuitenkin nähtiin, että tarvitaan perusteita ja edellytyksiä käsittelevää jatkuvaa vuorovaikutusta, jotta itse toiminnan tehokkuutta pystytään parantamaan. Hankkeen tutkijat käsitelivät foorumien palautetta koko konsortiotasolla tutkijaretriitissä 17.-19.5.2017 ja pohtivat, miten muotoilla ja kohdistaa hankkeen tuotoksia ja vuorovaikutuskäytäntöjä siten, että foorumeissa esitettyihin haasteisiin voidaan vastata.

Yhteiskehittelyn laajennetuilla ja kokonaisvaltaisilla lähestymistavoilla – Urban 3.0, solmu-työskentely, strateginen kehystäminen, ”vaihdon vyöhyke” ja skenaariosuunnittelu – parannetaan myös asiantuntijoiden, päättäjien ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden omaa kykyä tarttua kaupunkikehittämisen haasteisiin ja suunnittelun paradigmoihin niitä tarkoituksenmukaisella tavalla murtaen. Esimerkiksi skenaariotyöskentelyllä parannetaan suunnittelijoiden ja käytännön tekijöiden kykyä tunnistaa kaupunkiseudun kehityspotentiaaleja ja uhkia sekä uudenlaisia yhteistyöasetelmia tavoiteltavan kehityspolun hahmottamiseksi. BEMINEssä tehtävän kehittämissuunnittelun ja integroivan suunnitteluyhteistyön suhteita käsitelleen vuorovaikutustapahtuman, jossa hankkeen tutkijat ja pääkaupunkiseudun MALPE-toimijat (HSL, HSY, Helsingin kaupunki) pureutuivat skenaariomenetelmien kehittämiseen osana MALPE-työtä. Käytännön yhteistyöstä on sovittu myös monien muiden kaupunkiseutujen kanssa.

Yhteiskehittelyprosessien avautuminen laajentaa kehittäjien ja osallisten joukkoa

MALPE kehittämis- ja suunnittelutoiminnasta sekä suurten kaupunkiseutujen MALPE-sopimusmenettelystä ovat useimmiten vastuussa samat tahot ja henkilöt. Avoimemman vuoropuhelun ja syvemmän yhteiskehittelyn ja yhteisten alustojen kautta yhteinen ymmärrys laajenee, mutta myös osallistuvien joukko kasvaa. Samalla kansalaisyhteiskunnan osallistamisen haasteet nousevat nykyisen kehittämissuunnitteluprosessin agendalle nykyistä vahvemmin. Toistaiseksi asukkaiden näkemyksiä ei ole juuri kuultu kaupunkiseututasoisessa suunnittelussa. Kunnilla on velvoite osallistaa asukkaita suunnitteluprosesseissa, kun taas kaupunkiseutujen suunnittelussa vastaavia velvoitteita ei ole, minkä vuoksi myös sopivat osallistamisen metodit puuttuvat.

Taustalla oleva tutkimus

Toimivaa yhteistyötä ja vaikuttavaa vuorovaikutusta vaikeuttavat tunnistetut ongelmat hallinnon siiloutumisesta, toimintatapoihin liittyvistä polkuriippuvuuksista sekä moninaisten ja -lukuisten toimijoiden näkemysten ja intressien yhteensovittamisen vaikeudesta (näitä käsitellään tarkemmin vaikuttavuustarinassa ”Parempaa hallintaa”). Vuorovaikutuksen problematiikkaa on tutkittu mm. Maankäyttö, asuminen ja kestävä julkinen talous (JULMA)-tutkimushankkeessa (Puustinen ym. 2016) sekä Suomen ympäristökeskuksen Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet suunnittelussa (Urban Zone 3) -hankkeessa (Ristimäki ym. 2017). Hankkeen tutkijat ovat käsitelleet laajasti vuorovaikutuksen ja yhteistyön kysymysten käsittelyn teoreettista ja käytännöllistä pohjaa, joka koskettaa niin tiedon ymmärrystä (esim. Bäcklund 2007, Davoudi 2015), yhteisen käsitteistön luomista (esim. Balducci & Mäntysalo 2013) kuin menetelmienkin kehittämistä (esim. Annala ym 2015, Kaskinen ym. 2013, Mäntysalo & Griskov 2016, Mäntysalo & Kanninen 2013, Neuvonen ym. 2014, Ravetz 2014).

Tiekartta kuvaa matkaamme tavoitteen saavuttamiseen

2016:

- I Urban Forum RE-DEFINE: Sidosryhmäyhteistyön todentaminen, tutkimusongelmien määrittelyn täsmen-
täminen, sidosryhmien odotusten kartoittaminen
- Tutkimusasetelmien yhteensovittaminen käyntiin lokakuun konsortio-workshopissa
- 4.11.16. Teemakeskustelu kaupunkiseutujen malpe-suunnittelun tulevaisuudesta alueuudistuksissa Ym-
päristöministeriön Pankkialissa

2017

- BEMINE-casekaupunkiseutujen täsmentyminen
- Urban Forum 2 31.3.2017: sidosryhmät kutsutaan keskustelemaan BEMINEn uusimmista tuloksista, kehittä-
mään suunnittelun integrativisia malleja ja tunnistamaan keskeisimpiä tietotarpeita strategisemman
yhteistyön saavuttamiseksi
- Tietotarvekysely kaupunkiseuduille toteutetaan keväällä 2017
- Urban Forum 3 1.11.2017: teemana Skenaariosuunnitelu osana strategista kaupunkisuunnittelua. Tilai-
suudessa kaupunkiseutu- tai teemakohtaisten yhteisten työskentelyalustojen kehittämisen tulokset esi-
tellään
- Maakuntaudistuksen lainsäädäntötyössä huomioidaan BEMINE-politiikkasuosituksen keskeiset ehdotuk-
set kaupunkiseutujen asemasta
- Poliitiikkasuositukset:
 - Systeemitiedosta strategiatyöskentelyyn - politiikkapaperi
 - Kaupunkiseudut alueuudistuksessa - politiikkapaperi

2018

- Urban Forum 4: Yhteiskehittäminen case-kaupunkiseutujen toimijoiden kanssa johtaa päätöksiin siitä, mi-
tä oman kaupunkiseudun mahdollisista skenaarioista pitäisi tavoitella
- Urban Forum 5: Yhteiskehittäminen case-kaupunkiseutujen toimijoiden kanssa johtaa nykytilanteesta ta-
voiteltuun skenaarioon johdattaviin toimintasuunnitelmiin, kaupunkiseututoimijat ymmärtävät miten
BEMINE-työskentelyn (tavat ja sisällöt) jalkautetaan kaupunkiseutu- ja kasvuvyöhyke-
strategiaprosesseihin
- Sektorirajat ylittävän seudullisen MALPE-suunnittelun tai elinvoiman kehittäminen otetaan huomioon
maakunta- ja alueuudistuksen lainsäädännössä
- Policy briefit:
 - Poliitiikkasuositukset liittyen yhteiskehittämiseen, yhteistyön syventämiseen

2019

- Urban Forum 6 , kohteena päättäjät: MALPE-toimijat eri tasoilla ymmärtävät miten BEMINE-työskentelyn (tavat ja sisällöt) jalkautetaan kaupunkiseutu- ja kasvuvyöhyke-strategiaprosesseihin, minkälaisia resursseja ja lainsäädäntömuutoksia kestävämpi malli vaatii, pitkän tähtäimen politiikkamallin muodostaminen
- Keskeiset ministeriöt ottavat käyttöön BEMINE:ssä kehitetyn vuorovaikutusmallin MALPE-suunnittelun kansallis-paikallisen tuen vahvistamiseksi
- Hankkeen aikana on tunnistettu keskeisten toimijoiden jatkokoulutus- ja osaamisen kehittämisen tarpeet ja luotu ehdotus uusiksi koulutusohjelmiksi tai -tavoitteiksi
- Policy briefit:
 - Poliittikasuosituksat koko hankkeen osalta

2020–2040

- “BEMINE +21” UF v. 2040
- Kestävien kaupunkiseutujen/ kaupunkien vertaisverkosto
- Kaikkien suomalaisten kaupunkien ja kaupunkiseutujen kestävydestä on saatavilla kattavaa, vertailukelpoista tietoa.
- Aluehallintojärjestelmä (valtio, maakunnat, seutukunnat, kaupunkikunnat, maaseutumaiset kunnat) toimii tehokkaasti, ilman tarpeettomia päällekkäisyyksiä, joustavasti sekä eri alueiden, kaupunkiseutujen ja paikallisuuksien erityispiirteet huomioiden.

Lähteet

Annala, M.; Kaskinen, T.; Lee, S.; Leppänen, J.; Maila, K.; Neuvonen, A.; Nuutinen, J.; Saarikoski, E. & Tarvainen, A. (2015) *Design for Government – kokeiluilla ihmislähtöistä ohjausta*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta 4/2015.

Bäcklund, P. (2007) *Tietämisen politiikka. Kokeuksellinen tieto kunnan hallinnassa*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Davoudi, S. (2015) Planning as Practice of Knowing, *Planning Theory*, 14(3) 316–331.

Kaskinen, T.; Korhonen, S. & Mokka, R. (2013) *Yhteiskehittämisen työkirja*. Available: <http://www.demoshelsinki.fi/julkaisut/pelotonyhteiskehittamisentyokirja/>

Mäntysalo, R. & Grišakov, K., (2016) Framing ‘evidence’ and scenario stories in strategic spatial planning. Teoksessa *Situated practices of strategic planning*, (toim.) L. Albrechts; A. Balducci & J. Hillier. London: Routledge.

Mäntysalo, R. & Kanninen V. (2013) Trading between land use and transportation planning - The Kuopio model. Teoksessa *Trading Zones in Urban Planning*, (toim.) A. Balducci & R. Mäntysalo. Dordrecht: Springer.

Neuvonen, A., Kaskinen, T., Leppänen, J., Lähteenoja, S., Mokka, R., Ritola, M. (2014) Lifestyles backcasting as an agency-orientated method for creating sustainable futures”, *The Futures* 58.

Puustinen, Sari & Mäntysalo, Raine & Karppi, Ilari (toim.) (2016): *Strateginen eheyttäminen kaupunkiseuduilla. Näkökulmia kestävän maankäytön ja julkisen talouden kysymyksiin*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 4/2016.

Ravetz, J. (2014) Inter-connected responses for inter-connected problems: synergistic thinking for local urban development in a global urban system. *International Journal of Global Environmental Issues* 13: 362-388.

Ristimäki, M.; Tiitu, M.; Helminen, V.; Nieminen, H.; Rosengren, K.; Vihanninjoki, V.; Rehunen, A.; Strandell, A.; Kotilainen, A.; Kosonen, L.; Kalenoja, H.; Nieminen, J.; Niskanen, S. & Söderström, P. (2017) *Yhdyskuntarakenteen tulevaisuus kaupunkiseuduilla – Kaupunkikudokset ja vyöhykkeet*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 4/2017.